

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних та прикладних наук
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему: **«Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні»**

за освітньо-професійною програмою
«Економіка та організація туристичної діяльності»
спеціальності **242 Туризм і рекреація**

Студента (ки) 4 курсу Тз-20 групи

Лисової (Моклякової) Аміни Віталіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник Терлецька Х.М.

В.о завідувача кафедри туризму та

готельно-ресторанної справи

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала 3

Кількість балів: 70 оцінка: ECTS D

Члени комісії

Чорна О.Б.
Кичур М.З.
Юрчишевський Т.А.
Депутат М.М.
Пасишак Л.М.
Терлецька Х.М.

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: 242 Туризм і рекреація

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи

Христина ТЕРЛЕЦЬКА
« 06 » лютого 2024 року

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СТУДЕНТУ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Лисової (Моклякової) Аміни Віталіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні»

Керівник роботи: Терлецька Христина Михайлівна, в.о. завідувача кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом закладу вищої освіти від 12.03.2024 р. № 19/1

2. Строк подання студентом роботи 23.05.2024

3. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Розглянути класифікацію релігійного туризму
2. Визначити види релігійного туризму в Україні
3. Дослідити історичний фактор у розвитку релігійного туризму
4. Проаналізувати розвиток релігійного туризму в Україні
5. Запропонувати рекомендації щодо розвитку релігійних місць в Україні як туристичних сакральних об'єктів

4. Дата видачі завдання 06.02.2024

Календарний план виконання роботи

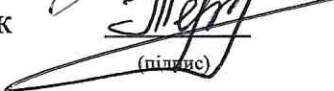
№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікаційної роботи	12.12.2023	виконано
2	Затвердження індивідуального завдання	06.02.2024	виконано
3	Підбір літературних джерел	09.02.2024	виконано
4	Складання плану кваліфікаційної роботи	12.02.2024	виконано
5	Написання 1 розділу кваліфікаційної роботи	28.02.2024	виконано
6	Написання 2 розділу кваліфікаційної роботи	15.03.2024	виконано
7	Написання 3 розділу кваліфікаційної роботи	28.03.2024	виконано
8	Підготовка текстового варіанту роботи для попереднього захисту на засіданні кафедри	23.05.2024	виконано
9	Представлення роботи для перевірки на академічну доброчесність	27.05.2024	виконано
10	Написання відгуку наукового керівника на кваліфікаційну роботу	03.06. 2024	виконано
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	04.06.2024	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні ДЕК	14.06.2024	виконано

Студент

Науковий керівник

(підпис)

(підпис)

Аміна ЛІСОВА (МОКЛЯКОВА)

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження є визначення перспективи розвитку релігійного туризму та з'ясування релігійних місць, що можуть стати фактором розвитку релігійного туризму в Україні.

В першому розділі розглянуто теоретичний аналіз релігійних місць, як компонента для розвитку туризму.

В другому розділі проведено дослідження розвитку релігійного туризму в Україні.

В третьому розділі представлено перспективи та можливості розвитку релігійних місць в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ, РЕЛІГІЙНІ МІСЦЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1.	7
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЛІГІЙНИХ МІСЦЬ ЯК КОМПОНЕНТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	7
1.1 Класифікація релігій. Зміст релігій та релігійних об'єктів.	7
1.2 Релігійний туризм: його суть і значення	16
1.3 Роль релігійних місць у сфері туризму	19
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2.	21
РОЗВИТОК РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	21
2.1 Історичні фактори, що вплинули на розвиток релігійного туризму	21
2.2 Поточні тенденції у вдосконаленні релігійного туризму	27
2.3 Особливості релігійного туризму у різних регіонах.	30
Висновки до розділу 2	31
РОЗДІЛ 3.	32
ТРУДНОЩІ ТА МОЖЛИВОСТІ У РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНИХ МІСЦЬ У НАШІЙ КРАЇНІ	32
3.1. Основні шляхи розвитку релігійних місць	32
3.2 Вплив релігійних місць на культурний і соціально-економічний прогрес країни.	35
3.3 Релігійна спадщина України в умовах війни.	37
Висновки до розділу 3	41
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі туризм представляє собою складне явище, що переплітається з економікою, історією, географією, архітектурою, медициною, культурою, спортом і релігією. Різні точки зору існують щодо туризму: він може бути розглянутий як елемент економіки або як міжгалузевий комплекс чи ринок, де туроператори об'єднують продукти з різних галузей для створення туристичних пропозицій.

Релігійний туризм суттєво впливає на економіку багатьох країн, особливо місць паломництва, оскільки паломники витрачають значні кошти, забезпечуючи фінансовий дохід і робочі місця для місцевих жителів. Україна, з її багатою історичною та релігійною спадщиною, має великі перспективи для розвитку релігійного туризму, що може сприяти збереженню культурних пам'яток, залученню іноземних туристів і соціально-економічному розвитку регіонів, роблячи дослідження цієї галузі важливим для формування стратегії розвитку туризму в країні.

Об'єктом дослідження є релігійний туризм в Україні

Предметом дослідження є перспектива розвитку релігійного туризму в та релігійні місця в Україні

Метою дослідження є розкрити релігійні місця, як чинник розвитку релігійного туризму в Україні.

Для досягнення цілі необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Розглянути класифікацію релігійного туризму.
2. Визначити різні види розвитку релігійного туризму в Україні.
3. Провести дослідження розвитку історичних факторів розвитку релігійного туризму.
4. Запропонувати рекомендації з розвитку релігійних місць у нашій країні.

Теоретико-методологічна основа дослідження. У наукових роботах різних вчених зі світового та вітчизняного наукового середовища досліджуються різноманітні види релігійного туризму, зокрема: Сайчук В. С, Бабкін О. В, Патійчук В.О, Нагірняк Я.А.

Методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел, статистичний метод, метод порівняльного аналізу, метод класифікації, метод прогнозування, метод узагальнення.

Практичне значення дослідження на полягає в наступному: у виявленні перспектив розвитку релігійного туризму в Україні.

Структура дослідження має в собі, три розділи, дев'ять підрозділів, висновок, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЛІГІЙНИХ МІСЦЬ ЯК КОМПОНЕНТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1 Класифікація релігій. Зміст релігій та релігійних об'єктів.

Туризм являє собою складне явище, яке охоплює географічні, економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти. Його потенціал для сталого розвитку надзвичайно великий, а зв'язок з іншими сферами діяльності надає йому велике значення в соціально-економічному житті країни та її громадян. Подорожі – це вроджений інстинкт людини, що існує з початку історії людства.

Перші подорожі людей були зумовлені фізіологічними потребами, такими як пошук безпеки, їжі та знань, а також соціальними мотивами, такими як спілкування, задоволення цікавості, обмін товарами або навіть злочинні дії. Від найдавніших часів релігійні вірування також мали значний вплив на подорожі. Поїздки з релігійними цілями є невід'ємною частиною історії туризму і тривають до сьогодні. [17].

За даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО) [13], щорічно від 300 до 330 мільйонів паломників відвідують основні святині, що становить приблизно чверть усіх міжнародних туристів. Крім того, щорічно здійснюється понад 600 мільйонів релігійних подорожей як в межах окремих країн, так і за кордон.

Історія релігійних подорожей і релігій охоплює різноманітні поїздки, включаючи вшанування язичницьких святинь та міжетнічні мандрівки. Релігія являє собою систематизований набір вірувань і практик, часто пов'язаних із вірою в вищу силу та її шануванням, наприклад, особистого божества чи іншої надприродної істоти. Хоча це основне визначення, релігія має багато форм, і не всі вони зосереджені на вірі в бога, божеств чи надприродні сили.

Релігія зазвичай включає культурні переконання, світогляд, святі тексти, пророцтва, одкровення та моральні кодекси, які мають духовне значення для віруючих. Вона може охоплювати різноманітні практики, такі як проповіді, ритуали, молитви, медитація, шанування святинь, символіка, трансів стани та фестивалі. Дослідження показують, що релігія сприяє формуванню здорових звичок, регулює поведінку та допомагає розуміти емоції, що загалом позитивно впливає на здоров'я. Існує багато різних видів релігій, від відомих світових релігійних традицій до менш поширених вірувань менших груп.

Деякі релігії є монотеїстичними, тобто вірять в одного бога, тоді як інші є політеїстичними і визнають існування багатьох богів. Серед різновидів релігій можна виділити, хоча цей перелік і не є вичерпним: бахаїзм, буддизм, християнство, зороастризм, конфуціанство, індуїзм, релігії корінних американців, іслам, джайнізм, юдаїзм, синтоїзм, сикхізм, даосизм, африканські традиційні релігії та інші.

Виходячи з наведених ідей, можна визначити "паломництво" як індивідуальну або групову релігійну подорож до священного місця. Паломництво, як форма духовної та соціальної активності, відоме з давніх часів. Представники різних релігій завжди шанували святі місця, пов'язані з божественними подіями, місця з надприродними явищами, а також місця, де жили, померли або поховані релігійні діячі чи святі [18].

Подорожі з релігійними цілями є давньою культурною практикою, що зберігається протягом століть і стала важливою складовою сучасного суспільства. Хоча умови таких подорожей можуть змінюватися, їхня мета та значення залишаються незмінними. Це свідчить про те, що паломництво є не лише релігійним досвідом, але й частиною культурно-пізнавального процесу. Багато релігійних споруд, які приваблюють паломників, є архітектурними шедеврами. Як звичайні туристи, так і науковці проявляють інтерес до вивчення релігійних пам'яток, історії релігій та культурних аспектів вірувань.

Основою релігійної віри є переконання, що молитви та обряди пов'язані з певним місцем поклоніння, яке може бути як природним, так і створеним

людиною. До природних святих місць належать гори, скелі, річки, озера, джерела або печери. Штучні місця поклоніння включають храми, ікони, місця жертвоприношень, поховання та різні предмети, що належали священним особам і згодом стали реліквіями.

Паломницький туризм виконує кілька ключових функцій, таких як місіонерська, благодійна, духовно-просвітницька та загальноосвітня. Вони є важливими як для окремих осіб, так і для суспільства загалом, оскільки сприяють розумінню суті релігійного туризму.

Релігійний туризм, духовні подорожі, візити до святих місць і віртуальні паломництва можна розділити на дві основні категорії: паломництво з релігійними або духовними цілями та туризм, орієнтований на відвідування релігійних пам'яток і святинь [14].

Серед основних ролей релігійного туризму важливо врахувати також додаткові функції, які розширюють цю концепцію. Деякі з додаткових функцій релігійного туризму включають:

Інтеграційна функція релігійного туризму створює можливості об'єднання людей за їхньою релігійною приналежністю, сприяючи гармонії між віруючими та формуючи умови для співпраці між соціальними групами.

Комунікативна функція релігійного туризму сприяє не лише спілкуванню між людьми та віруючими, але й поглибленню взаєморозуміння.

Регулююча функція релігійного туризму забезпечує виконання встановлених шаблонів поведінки, включаючи релігійні обряди та норми.

Ідеологічна функція релігійного туризму сприяє формуванню особистого світогляду, у тому числі розумінню сенсу людського існування та місії людини на Землі.

Рекреаційна або лікувальна функція релігійного туризму спрямована на підтримку та зміцнення здоров'я, полегшення душевних страждань та відновлення фізичних та душевних сил.

Естетична функція релігійного туризму сприяє розвитку естетичного та художнього сприйняття, а також формуванню смаку.

Пізнавальна функція релігійного туризму полягає у вивченні історичних та художніх особливостей архітектури сакральних споруд та їхнього релігійного та духовного значення.

Компенсаторна функція релігійного туризму допомагає вирішувати серйозні протиріччя та проблеми, що виникають у житті людини.

Економічна функція релігійного туризму сприяє розвитку сфери послуг та її взаємодії з іншими секторами економіки, створюючи робочі місця та збільшуючи доходи бюджету.

Освітня функція релігійного туризму допомагає засвоїти знання про краєзнавство, історію, архітектуру, мистецтво та священні аспекти відвідуваних місць.

Також важливо враховувати ключові фактори, які впливають на розвиток релігії в певному регіоні. Серед них можна виділити природні умови, історичні та культурні контексти, демографічні тенденції та склад населення, етнічні особливості, рівень соціально-економічного розвитку, міграційні потоки та геополітичну ситуацію [11].

Християнство, як одна з найпоширеніших релігій у світі, відоме своїм підтриманням паломництв. Однак у своїй доктрині воно не прямо вказує на обов'язок паломництва. Саме характерною рисою християнства є його історичний характер, зосереджений на розумінні та інтерпретації подій, пов'язаних з життям та смертю Ісуса Христа та Його апостолів, а не на ідеологічних аспектах.

Місця святинь, які є предметами паломництва для християн, включають реліквії, пов'язані з вшануванням Бога та святих християнської віри. Паломництва відіграли суттєву роль у розвитку географії. По-перше, подорожі до святих місць сприяли переміщенню населення, зміцненню зв'язків між християнськими народами та розвитку інфраструктури. Одночасно ці подорожі

сприяли підвищенню географічної освіченості населення щодо природних та культурних особливостей навколишнього простору.

Розвиток географії був зумовлений, серед іншого, місіонерською активністю римо-католицьких місіонерських громад. У відкритих територіях місіонерство співіснувало з економічним розвитком, що сприяло створенню шкіл, церков, лікарень. Більшість місіонерів мали високу освіту, були компетентними та зацікавленими у проведенні досліджень. Їхні описи, створені ними, містили інформацію про регіональні особливості, місцеве населення, природні умови тощо, що часто ставало цінним джерелом географічної інформації.

Путівники для паломників також відіграли важливу роль як джерело географічних даних, детально описуючи маршрути. Зважаючи на те, що подорож у чужу країну передбачала ознайомлення з невідомим середовищем, паломники цікавилися відстанню, місцями для ночівлі та відпочинку, а також транспортними засобами. Один з найпопулярніших путівників наприкінці IV століття, «Прогулянка Сільвії», описував подорож іспанської монахині до Палестини. Інший путівник, що описував подорож з Бордо до Єрусалиму, складений невідомим автором (приблизно у IV столітті), також став популярним серед паломників.

Путівники стали невід'ємною частиною паломницьких подорожей, дозволяючи паломникам отримувати не лише духовне, а й географічне і культурне збагачення. Відомі автори, такі як Антонін П'яченці та автор "Путівника паломника", створили твори, які надавали детальну інформацію про шляхи до святих місць та їхні враження від подорожей. Ці путівники, призначені як для паломників, так і для мандрівників, містили важливі відомості про регіональні особливості, місцеве населення та природні умови.

Крім того, розвиток туристичної картографії, представленням перших друкованих карт українських територій у путівниках, став важливим кроком у формуванні географічних знань про регіон. Путівники також стимулювали відродження релігійності та сприяли розвитку географічних досліджень. Так,

наприклад, "Патерик Києво-Печерського", що вийшов у світ у 1661 році, не лише давав описи паломницьких маршрутів, а й містив важливі дані про географічні та культурні особливості регіону.

Подорожі паломників сприяли не лише розвитку географічних знань про територію сучасної України, але й розширили межі культурного обміну та сприяли розвитку міжрелігійного діалогу через спільне відвідування святих місць різних релігійних традицій.

Міста Волині та Поділля, які є регіональними та субрегіональними центрами, ілюструють співіснування національної та сакральної культури в різні історичні епохи, зокрема, королівського періоду та середньовіччя. Це відображається у їхній архітектурі, включаючи українське бароко, а також у релігійній практиці католицизму та православ'я. Крім того, ці міста розкривають історію українського християнства через шлях «Від Варяга до Греції», що дозволяє відвідувачам дізнатися про ключові постаті української християнської історії та події, пов'язані з впровадженням християнства в Україні.

Київ та Чернігів мають потенціал стати ключовими центрами для історичних, культурних та сакральних пам'яток української християнської культури та духовності завдяки їхній значній концентрації. Це свідчить про те, що багато дослідників звертали увагу на релігію, і кожен з них розумів цей термін по-своєму. Аналізуючи всі ці визначення, можна зробити висновок, що паломництво - це релігійна подорож, яка може бути як спільною, так і індивідуальною, до святого місця. Паломництво пройшло кілька етапів у своєму розвитку, і його еволюція триває й сьогодні.

Релігія не лише передає думки та свідомість про Бога. Вона пронизує наше повсякденне життя, визначаючи нашу поведінку та формуючи принципи богослужіння. Релігія організовує церковні структури та має великий вплив на соціальну взаємодію. Це духовне явище, що відображає віру в надприродне як корінь всього існуючого, а також спосіб, яким ми спілкуємося з цим надприродним і взаємодіємо з його світом [17].

Релігійні об'єкти стали важливою складовою туристичної галузі, привертаючи подорожуючих, що мають інтерес до «релігійної культури», «духовності» та «історії».

Святині, такі як храми, церкви, мечеті, синагоги та інші релігійні споруди, мають значущу культурну цінність. Під час культурного туризму подорожні можуть дізнатися про історію, архітектуру, мистецтво та релігійні звичаї, пов'язані з цими місцями. Це також сприяє розширенню розуміння про різноманітні релігії та культури.

У сфері духовного туризму релігійні місця збагачують духовність та привертають людей, які прагнуть знайти спокій. Багато подорожніх відвідують місця поклоніння для медитації, внутрішніх роздумів, молитви або просто для досягнення внутрішньої гармонії. Такі локації можуть служити чудовим майданчиком для вивчення різних релігійних практик і традицій, а також спілкування з місцевими віруючими.

Для паломників певні релігійні об'єкти мають велике духовне значення і є священними місцями для віруючих. Ці місця приваблюють паломників з усього світу, які прагнуть відвідати святині, пов'язані зі своєю вірою, відзначити релігійні свята, виконати ритуали і помолитися.

Багато релігійних об'єктів пропонують туристам екскурсії з гідом і послуги професійного гіда, що дозволяє відвідувачам глибше познайомитися з історією, релігійними віруваннями і архітектурою цього місця. Гід може розповісти легенди і перекази, пов'язані з цим місцем, і пояснити значення релігійних символів і ритуалів.

Релігійні пам'ятки приносять велику економічну вигоду регіону і країні. Приплив туристів сприяє розвитку індустрії туризму, особливо готельного і ресторанного бізнесу, сувенірних магазинів. Також відвідування релігійних об'єктів не тільки приваблює туристів, а й сприяє збереженню культурної спадщини, взаєморозумінню між культурами і розширенню туристичного світогляду, сприяючи розвитку регіональної інфраструктури та релігійних об'єктів. Їх можна класифікувати за різними критеріями. Основні категорії

релігійних об'єктів включають храми, церкви, мечеті, синагоги, монастирі, ашрами, центри відступу, святині та Святі місця, що мають особливе релігійне чи історичне значення. Вони також можуть відрізнятися залежно від релігійних традицій, що представляють, будь то християнство, іслам, юдаїзм, буддизм чи інші релігійні традиції. Крім того, релігійні споруди можуть відрізнятися за архітектурними стилями: готичні будівлі, споруди в стилі бароко, класичні споруди, сучасні релігійні споруди.

1.2 Релігійний туризм: його суть і значення

21 століття на початку популярності послуг туризму, зокрема релігійного, значно зросла. Ця галузь туризму привертає значну увагу дослідників. Україна має багато культових споруд і історичних пам'яток, які мають культурне, сакральне та мистецьке значення. Ці святі місця можна відвідувати у будь-який час року, незалежно від погодних умов, релігійних чи політичних переконань.

Релігійний туризм стає предметом наукових досліджень, що вимагає розробки теоретичної та методологічної бази. Зростає попит на видання карт, сувенірів, буклетів та спеціалізованої літератури про місця для туристів. Тому важливо розвивати методологічну базу для релігійного туризму.

У 1990-х роках в Україні почали обговорюватися питання сакральної географії та релігієзнавства, спрямовані на демократичні зміни, такі як свобода слова та скасування табу на релігійну діяльність. Цей період також характеризувався підвищеним інтересом до організації релігійного туризму та екскурсій до Святої Землі, оскільки зростання релігійної обізнаності в суспільстві відображається на збільшенні кількості відвідувачів Святої Землі.

Релігійний туризм виконує різноманітні функції, серед яких є гуманітарні економічні та соціальні. Дані функції мають велике значення як для індивідуальних подорожуючих, так і для суспільства в цілому. [20].

Ми можемо виділити наступні складові релігійного туризму:

Інтеграційна функція релігійного туризму полягає в спільному об'єднанні людей на основі їх релігійної приналежності. Це створює умови для формування солідарності та єднання соціальних груп, сприяє збалансованому розвитку релігійних відносин у суспільстві та їх гармонізації.

Комунікаційна функція релігійного туризму полягає у можливості взаємодії та спілкування як з іншими віруючими, так і з Богом.

Регулятивна функція релігійного туризму полягає у забезпеченні відповідності поведінки людини певним наперед визначеним стандартам, що включають релігійні ритуали, норми та вимоги.

Функція світогляду релігійного туризму полягає у сприянні розкриттю власного уявлення про світ. Це включає розуміння сенсу людського існування та його ролі на землі.

Функція духовного, освітнього або богословського характеру релігійного туризму полягає в ознайомленні з основами віри та релігійними практиками.

Рекреаційна або терапевтична функція релігійного туризму спрямована на підтримку здоров'я та оздоровлення, включаючи зняття психофізіологічної втоми та стресу, відновлення фізичних і душевних сил.

Естетична функція релігійного туризму спрямована на розвиток естетичного та художнього сприйняття.

Пізнавальна функція релігійного туризму полягає в дослідженні архітектурних, історичних та мистецьких особливостей певної сакральної споруди, а також у розкритті її релігійно-духовного значення.

Компенсаторна функція релігійного туризму полягає у вирішенні серйозних протиріч і проблем людського буття, а також у компенсації психологічних відчуттів обмеженості, безпорадності і залежності від умов існування, надаючи життю сенс (Додаток А).

Соціальна або соціокультурна функція релігійного туризму полягає у сприянні гармонійному розвитку особистості та примиренні народів.

Економічна функція релігійного туризму включає формування сфери послуг та розвиток зв'язків з іншими галузями економіки. Вона також сприяє

розвитку певних галузей та збільшенню зайнятості населення, що призводить до зростання надходжень до бюджету [19].

Під час екскурсій, люди отримують широкий освітній досвід, ознайомлюючись з краєзнавчими, історичними, архітектурними, мистецькими та сакральними аспектами регіону. Розвиток релігійного туризму як повноцінної наукової галузі передбачає вирішення основних теоретичних та методологічних питань.

Це включає:

- розробку термінологічної бази зі створенням глосаріїв та довідників.
- аналіз сучасного стану ресурсів сакрального туризму та оцінку ефективності їх використання.
- розробку методики для оцінки рівня сакральності об'єктів.
- опис та підтвердження привабливості регіону для сакрального туризму.
- створення національного стратегічного плану розвитку сакрального туризму.
- аналіз попиту на послуги сакрального туризму серед місцевого населення та зарубіжних відвідувачів.
- впровадження інноваційних продуктів у сфері сакрального туризму.
- підготовку кваліфікованих кадрів для ефективного управління галуззю сакрального туризму.

Релігійний туризм – це форма подорожі, що ґрунтується на вірі та духовних практиках. Він включає відвідування святих місць, паломництва до релігійних святинь, участь у релігійних обрядах і церемоніях. Значення релігійного туризму полягає в тому, що він сприяє духовному зростанню, дозволяє людям знайти внутрішню гармонію та спокій, зближує людей різних віровчень і культур. Також релігійний туризм може стимулювати розвиток економіки через збільшення туристичного потоку і розвиток інфраструктури.

1.3 Роль релігійних місць у сфері туризму

Релігійні місця, завжди історично відігравали значущу роль у культурному, духовному та соціальному житті суспільства. У останні десятиліття спостерігається зростаючий інтерес до цих об'єктів як важливих компонентів туристичної індустрії. Наукова спільнота та практики туризму вивчають роль релігійних місць у туризмі, їх вплив на розвиток галузі та соціокультурну динаміку сучасного світу. У цій статті аналізується значення релігійних місць у сучасному туризмі, їх вплив на економіку, соціокультурні аспекти, а також виклики та перспективи подальшого розвитку.

Релігійні місця є привабливими для туристів не лише як об'єкти паломництва, але й як унікальні місця культурної спадщини та духовної рефлексії. Вони пропонують унікальний досвід спілкування зі своєю історією, архітектурою, історією та релігійними традиціями, що привертає туристів з усього світу.

Релігійний туризм відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання в багатьох регіонах. Він сприяє створенню нових робочих місць, розвитку туристичної інфраструктури, а також збільшенню попиту на послуги гостинності та розваг.

Релігійний туризм сприяє культурному розмаїттю та взаєморозумінню між різними культурами та релігіями. Він сприяє розвитку толерантності, міжрелігійного діалогу та співпраці, що є важливими складовими сучасного світу.

Незважаючи на всі переваги, релігійний туризм стикається з рядом викликів, включаючи питання збереження культурної спадщини, сталого розвитку та збереження екологічної рівноваги. Проте, розумне управління та збалансована політика можуть допомогти максимізувати позитивний вплив релігійного туризму на суспільство.

Релігійні місця відіграють значущу роль у сучасному туризмі, сприяючи економічному розвитку, культурній різноманітності та міжрелігійному взаєморозумінню. Збереження та раціональне використання цих об'єктів

туристичної привабливості є ключовими для подальшого розвитку туризму і сприяння сталому соціально-економічному прогресу.

Україна, з її багатою культурною спадщиною та релігійною історією, є важливим об'єктом для релігійного туризму. Релігійні місця на території України привертають увагу туристів з усього світу, що стимулює розвиток туристичної галузі та сприяє культурному обміну. У цій статті досліджується роль релігійних місць у сфері туризму в Україні, їх вплив на розвиток туристичного галузі та соціокультурну динаміку країни.

Релігійні місця в Україні є не лише місцями поклоніння, але й важливими артефактами культурної спадщини, які відображають давню історію та традиції українського народу. Їхні архітектурні форми та мистецькі деталі перенесуть відвідувача в часи минулого, дозволяючи відчувати багатогранність культурного доробку країни.

Українські релігійні місця вражають своєю різноманітністю та красою. Вони охоплюють всі стилі архітектури, від давньоруських православних храмів з їхніми унікальними церковними дзвіницями до готичних костелів, барокових соборів та синагог. Кожен архітектурний елемент та деталь відображають історичні та культурні впливи, що сформували культурний ландшафт України протягом століть.

Релігійні місця також багаті на мистецькі скарби, які відображають релігійні переконання та духовні цінності українського народу. Це малюнки на іконах, витончені різьблення на дереві та камені, а також фрески та мозаїки, які розповідають історії Біблії та життя святих. Вони є відображенням художньої майстерності та релігійної само ідентифікації українського народу, що створює неповторну атмосферу духовності та мистецтва.

Таким чином, релігійні місця в Україні відіграють надзвичайно важливу роль у збереженні та просуванні культурної спадщини країни. Вони є втіленням історії, традицій та мистецтва українського народу, яке приваблює та захоплює туристів з усього світу.

Релігійний туризм в Україні не лише відіграє важливу роль у збереженні та просуванні культурної спадщини, але і має значний економічний вплив на розвиток країни. Цей вид туризму стимулює економічний зріст через кілька ключових механізмів.

По-перше, релігійний туризм сприяє розвитку місцевої туристичної інфраструктури. Зацікавленість туристів у відвідуванні релігійних місць викликає попит на ресторани, готелі, транспортні послуги та інші туристичні послуги. Це сприяє розвитку бізнесу в регіонах з високим туристичним потенціалом, стимулює підприємництво та розвиток малого та середнього бізнесу.

По-друге, релігійний туризм створює нові робочі місця. Збільшення туристичного потоку в регіони, де розташовані релігійні місця, призводить до появи нових робочих місць у сфері готельного господарства, ресторанного бізнесу, транспортних компаній, а також у сфері ремесел та розваг.

По-третє, релігійний туризм сприяє збільшенню доходів від туристичного бізнесу. Приїзд туристів для відвідування релігійних об'єктів збільшує обсяги туристичного витрачання, що приносить додаткові прибутки готелям, ресторанам, магазинам та іншим туристичним підприємствам.

У цілому, релігійний туризм є важливим економічним фактором для України, який сприяє сталому економічному зростанню та розвитку місцевих громад. Його значення в контексті економіки країни продовжує зростати, забезпечуючи нові можливості для розвитку туристичного сектора та покращення якості життя місцевого населення.

Релігійний туризм українським суспільством розглядається як важлива платформа для культурного обміну та міжрелігійного діалогу. Він не лише залучає туристів з різних країн світу, але й створює унікальну можливість для представників різних культур та віровчень зустрічатися, спілкуватися та ділитися своїм досвідом.

По-перше, релігійний туризм стимулює культурний обмін, привертаючи до України представників різних національностей та віросповідань. Відвідувачі мають можливість вивчати та розуміти українську культуру, традиції, архітектуру та історію через призму релігійних об'єктів. Це сприяє збагаченню культурного досвіду та взаємному розумінню між різними народами.

По-друге, релігійний туризм є важливим каналом для міжрелігійного діалогу. Україна, яка є багатонаціональною та багатовірною країною, стає площиною для зустрічі й обміну думками між представниками різних релігійних спільнот. Це сприяє підтримці духовного розвитку, сприяє міжконфесійному взаєморозумінню та співіснуванню у мирі та гармонії.

Таким чином, релігійний туризм в Україні не лише сприяє розвитку туристичної галузі, а й виступає важливим катализатором для культурного обміну та міжрелігійного діалогу. Його роль у зміцненні соціокультурних зв'язків та підтримці взаєморозуміння у сучасному суспільстві надзвичайно велика.

Незважаючи на потенційні переваги, релігійний туризм в Україні стикається з рядом проблем, які можуть ускладнити його розвиток та вплинути на ефективність його функціонування.

Однією з основних проблем є збереження культурної спадщини. Багато релігійних об'єктів в Україні потребують реставрації та консервації через їх вікову вартість та природні зноси. Недостатнє фінансування та відсутність належного управління можуть призвести до загрози втрати цінних історичних об'єктів.

Ще однією проблемою є екологічні проблеми, пов'язані зі збереженням природних територій, на яких розташовані релігійні місця. Надмірний туризм може призвести до забруднення довкілля, знищення рослинного покриву та зниження якості водних ресурсів, що загрожує екосистемі та біорізноманіттю регіону.

Крім того, нестабільність в деяких регіонах України, зокрема, на сході країни, також може стати перешкодою для розвитку релігійного туризму.

Військові конфлікти та політичні нестабільності можуть відлякати туристів та обмежувати їх можливості для відвідування релігійних об'єктів.

Однак, за належного управління та інвестицій, українські релігійні місця можуть стати ключовими об'єктами для розвитку туризму та підтримки економіки країни. Інвестиції у реставрацію та збереження культурних пам'яток, а також просування України як популярного напрямку для релігійного туризму можуть забезпечити сталий розвиток цієї сфери та сприяти загальному економічному зростанню країни.

Висновки до розділу 1

Після аналізу релігійних місць як ключового чинника розвитку туризму можна зробити кілька вагомих висновків. По-перше, релігійні об'єкти мають великий потенціал як туристичні маршрути завдяки своїй історичній, культурній та духовній значимості, привертаючи увагу не лише віруючих, а й широкого кола туристів, які цікавляться духовними і культурними аспектами. По-друге, релігійний туризм сприяє збереженню історичних пам'яток, розвитку місцевих громад та зміцненню міжнародного взаєморозуміння та співпраці. По-третє, важливо наголосити на необхідності належної організації та управління релігійними місцями з метою збереження їх історичної цінності, забезпечення безпеки відвідувачів та раціонального розвитку туристичної інфраструктури.

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1 Історичні фактори, що вплинули на розвиток релігійного туризму

У період початку 1990-х років, коли Україна набула можливості зберегти свою власну історичну та культурну спадщину й приєдналася до культурного простору Європи, значна увага приділялася розвитку туристичної індустрії. Цей процес став важливою складовою, що призвела до значних трансформацій в Україні. Індустрія туризму вирізнялася своєю роллю у поширенні природних, кліматичних, культурних та історичних багатств країни на міжнародному рівні. Нині туризм в Україні складає складну систему з різноманітними компонентами, серед яких вагоме значення має релігійний туризм.

Релігійний туризм виникає з появи основних світових релігій та проявляється у двох основних формах. Перша форма, відома як паломницький туризм, включає відвідування святих місць та виконання релігійних обрядів. Друга форма, відома як місіонерський туризм, передбачає подорожі з метою поширення певної віросповідання. Релігійний туризм також можна розглядати як засіб досягнення туристичних та освітніх цілей.

У сучасному світі існує різноманіття вірувань, сект та релігійних груп, які об'єднують різні форми монотеїзму та політеїзму, що існують вже з давніх часів. Це включає етнічні релігії, такі як конфуціанство (Китай), іудаїзм (Ізраїль) та синтоїзм (Японія), а також світові релігії, такі як буддизм, християнство, іслам та індуїзм. Релігійні інститути світових релігій грають важливу роль у формуванні сучасної цивілізації, а їхні місця поклоніння стали ключовими об'єктами релігійного туризму. Історично відомо, що релігійний туризм мав свої коріння у паломництві [1, с.63].

Паломництво завжди було розглянуте як вираз відданості індивідуальній духовності, вірі та розумінню. Паломники часто уявляються як особливі

особистості, які, будучи освітлені Божим благословенням, вносять значний внесок у розвиток релігійної віри та приносять святість у свої серця. Тому підтримка паломників завжди розглядалася як необхідна складова моральності [4, с.105].

Загальні суспільні тенденції, такі як промисловий розвиток, поліпшення транспортних та комунікаційних засобів, підвищення рівня життя та зміни у геополітичній обстановці, сприяли зростанню числа паломників. Це призвело до розвитку промисловості, спрямованої на задоволення релігійних потреб населення. Розквіт цієї індустрії відбувся наприкінці XIX століття. У країнах Західної Європи, зокрема у Франції та Німеччині, щорічно організовувалися каравани, які налічували від 300 до 400 паломників, направлених до Святої Землі. Одеса стала центром для таких паломників, а маршрут, яким вони подорожували до Святої Землі, пролягав через Константинополь: у 1820 році їх було 200, у 1840-х роках ця кількість подвоїлася, а до кінця століття зросла майже до 5 000. Проте з кінця XIX століття до початку Першої світової війни потік паломників зросло найбільше завдяки поліпшенню транспортної мережі та значному зниженню вартості подорожі.

У 1906 році Архієпископ Галицький та Архієпископ Львівський Андрей Шептицький разом з полковником Генріхом Гімлем фон Агісбургом взяли участь у першому паломництві, яке було організоване за планом тірольської організації «La Rastina Pilgerverein». Це паломництво було одним із дев'яти подібних поїздок, які проводила ця організація, і вважалося типовим для європейських паломницьких маршрутів. Протягом століть паломництво служило основною формою подорожей, що не мали "корисної" матеріальної мети, відповідно до сучасного розуміння туризму як соціального явища.

[15].

Релігійні обряди та культурні практики українського народу, разом із наявними сакральними місцями, сприяють постійному і стійкому попиту на паломницькі подорожі і формують ринок релігійного туризму в Україні.

Релігійний туризм є важною галуззю туризму, становлячи 3-5% всіх туристичних поїздок у світі. Україна, завдяки своїй релігійній спадщині, активно працює на національному, європейському та міжнародному рівнях у цій галузі. Релігійний туризм важливий для внутрішнього туризму України, привертаючи увагу різноманітних груп людей. Збільшений інтерес до релігійних явищ у суспільстві викликаний історичним контекстом. Туристично-екскурсійна діяльність є одним зі засобів засвоєння знань про релігійну історію України, що має велике значення для збереження культурної спадщини та духовного розвитку суспільства.

Зростаючий інтерес до релігійного туризму в Україні проявляється у збільшенні кількості туристичних агенцій, спеціалізованих на організації релігійних турів, а також у компаній, що надають паломницькі послуги у монастирях, церквах та інших релігійних спорудах. Протягом останніх трьох-чотирьох років помітно збільшилася кількість мандрівників, які обирають паломництво до святих місць в Україні та за кордоном з релігійно-пізнавальною метою. Основними напрямками таких подорожей є Ізраїль, Італія, Греція, Кіпр, Туреччина, Єгипет, Саудівська Аравія, Індія, Китай і Тибет. Навіть при соціальних та політичних змінах в країні, туризм продовжує проявляти життєздатність і динамізм, зокрема завдяки релігійним ресурсам. На сьогоднішній день в Україні діє близько 120 паломницьких служб, які спеціалізуються на організації поїздок, подорожей та паломництв до святих місць.

[12].

У 2010 році Україна та Ізраїль уклали угоду про безвізовий режим, що сприяло збільшенню паломництв хасидів до міста Умань, де також розташована могила рабина Нахмана з Брацлава - видатного духовного лідера брацлавських хасидів, який помер і був похований тут у 1810 році.

Наша країна має потенціал задовольнити потреби як православних паломників, так і прихильників інших релігійних спрямувань. Зарваниця, розташована у західній частині Тербовлянського району Тернопільської

області, відома як духовний центр Греко-Католицької Церкви в Україні. Це місце має важливе релігійне та історичне значення, рахуючись другим за святістю після Києво-Печерської, Почаївської та Святогірської лавр. Папа Іван Павло II молився перед статуєю Богородиці у Зарваниці, і саме тому ікону спеціально перевезли до Києва. Місто Умань (Черкаська область) є місцем паломництва для євреїв, які віддані хасидизму, одній з гілок юдаїзму. Вони вважають за обов'язкове відвідати могилу рабина Нахмана хоча б раз у житті, а також святкувати Рош га-Шана на його могилі, щоб забезпечити собі щасливий наступний рік. Хасиди приїжджають до Умані великими групами, часто з сім'ями.

Щорічно католики з усього світу здійснюють паломництво до Бердичева (Житомирська область), прославленого серед паломників своєю іконою Діви Марії. Більшість святих місць України є православними, але серед них виділяються такі перлини, як Києво-Печерська лавра, яка займає шосте місце серед найкрасивіших та найбільш вражаючих церков світу і є першою у конкурсі "Сім чудес України". Святогірський монастир та Соляна печера відомі своєю репутацією медичного та духовного центру Східної України, а Почаївська лавра, один з найдавніших монастирів, є важливим об'єктом релігійного туризму. Крім того, Манявський скит, заснований у 1606 році, є центром української духовності, культури та мистецтва.

Сьогодні відновлені кам'яні та дерев'яні будівлі, оточені високими кам'яними стінами з баштами та бійницями, створюють прекрасну гармонію між гірською місцевістю та оборонними спорудами. Госифський монастир і церква Преображення Господнього на Ясній горі, що розташовані в селі Госиф, Дорінській області, були засновані у 1570 році і є святинею, до якої з'їжджаються християни з усього світу, щоб помолитися перед чудотворною іконою Божої Матері. Також варто відзначити монастир 17 століття у селі Погоня (Тисменицький район), Калаїтський цвинтар на Галичині, а також територію Музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини в Косові [14].

Житомирська область є потужним регіоном для приватного релігійного туризму, оскільки тут зосереджено багато історичних та культурних пам'яток. У місті Овруч, наприклад, можна відвідати церкву Святого Василя Овруцького та римо-католицький монастир Босих Кармелітів. Бердичів славиться своїм унікальним архітектурним комплексом, а Чоповицький православний монастир, який відомий як Чудотворний фонтан, приваблює паломників з усієї України. Мугальський монастир, заснований у 1663 році, не тільки має цікаву історію, але і відзначається теплом і доброзичливістю своїх монахів, які вирощують квіти та лікарські трави, випікають смачний хліб і демонструють мир та злагоду. Релігійні об'єкти не лише зберігають матеріальну спадщину, але й переносять духовні цінності, такі як чудеса та благодаті. Наприклад, у храмі Святого Миколая в селі Крепча Одеської області можна знайти святині, які підсилюють віру віруючих. Релігійний туризм відіграє важливу роль у пізнанні, розвитку естетичного смаку та духовному вихованні віруючих.

Церковні споруди та об'єкти культурної спадщини грають важливу роль у зміцненні національної свідомості та збереженні історичної пам'яті. Вони не лише символізують віру, але й сприяють вихованню патріотизму та розвитку художнього смаку. Українські туроператори співпрацюють з церковними громадами для створення національної мережі релігійних маршрутів, які мають вагомому міжнародну вагу. Це сприяє збереженню культурної спадщини та глибшому розумінню культурної ідентичності України. Культурні пам'ятки, що привертають туристів до релігійного туризму, стають важливим внеском нації у світову культуру. Зростання інтересу до духовних місць в Україні свідчить про постійний попит на ці об'єкти. Зміни в очікуваннях туристів, які бажають більшого комфорту, відображають тенденції у розвитку туристичної галузі та є важливою передумовою для її стійкого прогресу.

2.2 Поточні тенденції у вдосконаленні релігійного туризму

Туризм відіграє ключову роль у просуванні сучасного образу України. Це своєрідна візитна картка країни, яка презентує багатство її культурного, історичного, традиційного та духовного добробуту, а також інші позитивні аспекти. Після отримання незалежності Україна успішно змогла позиціонувати себе в європейському культурному просторі, завдяки своїм унікальним культурним скарбам. Туризм в цьому процесі відіграв невід'ємну роль, допомагаючи привернути увагу до багатства та різноманітності культурної спадщини України.

Сучасний туризм в Україні активно вплетений у глобальний туристичний контекст. Навіть за умов політичних та соціально-економічних турбулентностей останніх років, український туристичний сектор залишається невід'ємною складовою світової туристичної індустрії.

Туристична галузь стабільно зростає щороку, і це відбувається без значних державних субсидій. Наразі внутрішній туризм в Україні ще не приносить значних надходжень до державного бюджету, хоча є позитивні прогнози на майбутнє.

В Україні є всі передумови для розвитку внутрішнього туризму. Історико-культурна спадщина країни має велике значення, оскільки багато культових споруд та пам'яток архітектури збереглися до наших днів. Два таких архітектурних комплекси, Києво-Печерська Лавра (Додаток Б) та Собор Святої Софії, були включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, але в Україні є ще багато об'єктів історико-культурної спадщини, які заслуговують на визнання та включення до цієї престижної категорії.

Сприяти включенню історико-культурної, включаючи релігійну, спадщини України до Списку всесвітньої спадщини та інтегрувати її у національну та міжнародну туристичну інфраструктуру з метою приваблення іноземних туристів [18].

Отже, у сучасній туристичній галузі України виникає низка надзвичайно важливих викликів. Серед них можна виділити систематизацію та вивчення пам'яток історії та культури як об'єктів для екскурсій, а також досягнення

остаточного звільнення країни від ментальної ізоляції, що існувала в радянський період.

Дослідження впливу комуністичної ідеології на туризм, а також подолання цього впливу, є важливою темою для аналізу. Ще одним ключовим аспектом є широке поширення інформації про українську культуру в рамках загальноєвропейського туризму.

Анна, дочка Ярослава Мудрого, вийшла заміж за французького короля Анрі I, що сприяло поширенню руського культурного впливу у Європі. Наприклад, Римська Біблія, написана кирилицею, була привезена до Франції Анною, дочкою Анрі I, і використовувалася для коронаційних церемоній французьких монархів. Україна, крім того, пропонує широкий спектр рекреаційних можливостей, таких як мінеральні джерела у Трускавці та Моршині, гірськолижні курорти, а також чудові пляжі Чорного та Азовського морів, де популярні як річкові, так і морські круїзи.

Як вже зазначалося, Україна може пишатися своєю величезною історичною та культурною спадщиною. Вона включає в себе значну кількість пам'яток трипільської культури, античні міста на узбережжі Причорномор'я та видатні архітектурні шедеври вздовж Чорноморського узбережжя.

Антична спадщина Причорномор'я представлена унікальними архітектурними перлинами, такими як давнє місто Ківан, яке виділяється своєю красою та історичним значенням. Також варто відзначити наявність пам'яток українського бароко та інших цікавих мистецьких явищ в цьому регіоні.

Кількість українських подорожуючих власною країною зростає, зробивши туризм та мандрівки в Україні важливим джерелом пізнання. Розуміння історії релігії в Україні є ключовим аспектом національної культури та сприяє збереженню національної ідентичності. Оволодіння відповідними знаннями стає необхідною умовою для подальшого розвитку суспільства та збереження культурної спадщини [21].

Релігія втілює духовний світогляд та ідеали, морально-етичні норми та інші аспекти історичного досвіду. Вона впливає на формування ставлення людини до світу навколо та визначає її соціальну діяльність та поведінку.

Наша країна має потенціал задовольнити найвибагливіші уподобання іноземних туристів та пропонує відмінні умови для різноманітних видів туризму, включаючи пізнавальний, бізнесовий, рекреаційний та релігійний.

Культурно-історичне надбання України, включаючи його релігійну складову, віддзеркалює багатство її духовного спадку і популяризація цієї спадщини сприяє загальному прогресу суспільства, сприяючи його всебічному розвитку.

Паломництво у світі туризму відображає внутрішню потребу віруючих у відвідуванні місць, що мають для них особливе духовне значення. Ця подорож служить пошуку та відкриттю святинь і спільної відправи до них, що становить постійний шлях до досягнення високої мети. Серед мотивів, які підштовхують до такого паломництва, можна відзначити такі як віддання важливим духовним обов'язкам, прагнення до зцілення фізичних або духовних недуг, а також практика молитви та інші.

Паломництво включає в себе готовність до вирішення спеціальних викликів, що здійснюється добровільно та символізує готовність до пожертви матеріальних цінностей заради духовних. Цей вид подорожей широко практикується в різних релігійних традиціях, таких як індуїзм, православ'я та католицизм. Люди завжди мають тенденцію подорожувати для здійснення ритуальних обрядів у місцях, що мають для них особливе значення.

2.3 Особливості релігійного туризму у різних регіонах.

Україна славиться своїми місцями, які приваблюють паломників із різних куточків світу для духовного подорожування. Серед цих місць виділяються Крим з його багатою спадщиною різних релігій - від християнства до іудаїзму та ісламу. Тут знаходяться міста, які мають особливе значення для хасидського

руху, а також місця поховання видатних діячів цього руху. Кожного року, тисячі паломників із США та Ізраїлю прибувають сюди, щоб відчувати духовність цих місць. Хасидизм, що зародився в Україні у 18 столітті, представляє собою духовний рух, який виступав проти формалізму та догматизму іудаїзму свого часу. Сьогодні цей рух грає важливу роль у сприянні взаємодії між українською та єврейською культурами.

Міста обласного та районного рівня, такі як Вінниця, Житомир, Хмельницький та Волинь, відображають багатство різноманітних національних та сакральних культур. Тут представлені як королівські та середньовічні періоди, так і епоха ренесансу та бароко, а також об'єднання католицької та православної віри. Туристичні маршрути, такі як Острів, Пересопниця, Берестечко Володимира, Волинський, а також фортеці Золочів та Бережани в Галичині, допомагають українцям пізнати й усвідомити своє героїчне, сакральне та культурне минуле.

Одним із нових туристичних напрямків може стати маршрут, що відтворює місця, згадані в творі Олеся Гончара «Собор», і пов'язані з історією та культурою Запорізького краю в українському степу.

При організації туристичного маршруту «Із варяг у греки» важливо пам'ятати про історичні корені Київської православної церкви, визначних постатей української історії та значущі події, пов'язані з поширенням християнства, такі як князі Аскольд і Дір, княгиня Ольга - перша християнка, та рівноапостольний князь Володимир Великий.

Туристичні маршрути, що охоплюють Київ, Чернігів та інші міста центральної України, можуть стати своєрідним об'єднанням багатой культурної та духовності України в майбутньому міжнародному та місцевому туризмі. Це можливо завдяки великій кількості історичних, культурних та сакральних пам'яток, які знаходяться в цих регіонах [20].

Іноземні туристи відчують, що Україна має неповторну культуру, історію та традиції. Духовно-культурна спадщина України, яка зберігається у сакральних об'єктах культури, відображає віру та життєві уявлення різних

народів - українських євреїв, вірмени, німців, угорців, греків, кримських татар та кримчаків - через покоління. Основи їхньої духовності, засвідчені в українських церквах, мечетях, синагогах, каплицях і монастирях, зараз потребують нового розгляду. Сучасна Україна, звичайно, зазнала впливу різноманітних політичних та культурних сил минулого і стає місцем зіткнення різних культур. Це вимагає створення нових форм спілкування для підтримки інтеграційних процесів. Релігійний туризм може стати одним із засобів підтримки цих процесів.

Висновки до розділу 2

Україна, збагачена релігійною спадщиною та культурою, має великий потенціал для розвитку релігійного туризму. Різноманітні сакральні об'єкти, паломницькі маршрути та традиції привертають як вітчизняних, так і зарубіжних паломників. Залучення інвестицій у реставрацію та розвиток інфраструктури, а також ефективне маркетингове планування можуть сприяти збільшенню потоку туристів та підвищенню економічного розвитку регіонів.

Україна, зі своєю різноманітною культурною спадщиною та сакральними об'єктами, привертає паломників і туристів з усього світу. Хасидські місця в Криму, історичні міста обласного та районного рівня, а також потенційні маршрути, пов'язані з історією та культурою, створюють унікальний туристичний продукт. Зростаючий інтерес іноземних туристів до України свідчить про важливість вивчення та збереження цінностей культурної та духовної спадщини країни. Релігійний туризм, який сприяє взаєморозумінню та співпраці між різними культурами, може стати одним із ключових чинників підтримки інтеграції та розвитку України як в міжнародному, так і в місцевому контекстах.

РОЗДІЛ 3.

ТРУДНОЩІ ТА МОЖЛИВОСТІ У РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНИХ МІСЦЬ У НАШІЙ КРАЇНІ

3.1. Основні шляхи розвитку релігійних місць

Розвиток релігійних центрів в Україні відіграє ключову роль у збереженні національної культурної спадщини та сприяє розвитку туризму та духовності у нашому суспільстві. Основними пріоритетами у цьому процесі є збереження та відновлення історичних релігійних споруд, зокрема тих, які постраждали внаслідок конфліктів або зносу часу. Це сприятиме збереженню національної культурної спадщини та привертанню уваги туристів. Розвиток туризму включає в себе не лише підтримку туристичної інфраструктури, а й зусилля з метою забезпечення доступності релігійних об'єктів для відвідувачів з різних культур та країн.

Екскурсійні та освітні ініціативи відіграють важливу роль у просуванні релігійної культури, історії та традицій. Це включає організацію екскурсій, проведення конференцій, семінарів та тренінгів для підвищення рівня освіти та розуміння різних релігійних переконань [16, с.123].

Міжнародний обмін та співпраця є необхідними для збагачення релігійного туризму. Заохочення співпраці з іншими країнами дозволяє вивчати найкращі практики, розробляти спільні проекти та привертати іноземних туристів.

Покращення паломницького руху потенційно збільшує попит на релігійний туризм. Сприяння організації паломницьких маршрутів, створення паломницьких центрів та створення сприятливих умов для паломників може стимулювати розвиток релігійного туризму в Україні.

Потенціал розвитку релігійних об'єктів в Україні для привертання туристів, збереження культурної спадщини та сприяння духовному зростанню суспільства великий. З правильними заходами та ініціативами країна може стимулювати розвиток релігійного туризму і зміцнити свої позиції на світовій туристичній арені.

Однією з головних проблем у цьому секторі є недостатня професійна підготовка гідів, перекладачів та групових екскурсоводів, які мають обмежену інформацію щодо деталей таких подорожей. Це означає, що туристичні компанії та організаційні відділи на різних рівнях повинні ретельно відбирати та професійно навчати свій персонал. Також потребує уваги ретельний відбір та підготовка персоналу, який організовує релігійні та паломницькі подорожі. Недолік добре обладнаних транспортних засобів для організації паломницьких турів та катастрофічний стан доріг у сільській місцевості є також серйозними проблемами, особливо у деяких областях.

Монастирі та інші святі місця, розташовані у віддалених сільських районах, потребують модернізації. Необхідно покращити стан міжнародних та міжрегіональних автомагістралей.

Модернізація монастирів потребує встановлення відповідної інфраструктури, включаючи дорожні знаки, що вказують на їх розташування.

Для покращення обслуговування туристів та паломників необхідно розробити спеціалізовані туристичні карти та каталоги, які міститимуть всю необхідну інформацію про туристичні атракції, релігійні об'єкти та головні святині України.

Україні потрібні спеціальні транспортні засоби для багатоденних паломництв, особливо для людей з обмеженими можливостями.

Система розміщення та готельного господарства для релігійного та паломницького туризму в Україні недорозвинена. Хоча деякі великі монастирі мають готелі та їдальні, вони не забезпечують всіх потреб цих типів туристів.

Паломницькі служби та туристичні агенції переважно пропонують кількадевні подорожі за кордон, зокрема, до країн, таких як Ізраїль, Італія, Греція, Грузія та інші. Серед основних закордонних місць традиційного християнського паломницького туризму для українців є Свята Земля та Афон у Греції. Греція займає важливе місце на паломницькому ринку, що має значний потенціал.

Крім того, релігійні та туристичні об'єкти України можуть привертати іноземних паломників. Надання їм туристичних послуг та ефективного керування потоками туристів може приносити значні валютні надходження до місцевих бюджетів регіонів країни. У цьому контексті місцева влада має зосередитися на розвитку сервісної інфраструктури для поліпшення обслуговування релігійного та паломницького туризму, включаючи транспортні послуги.

На заході України виникають міжрелігійні конфлікти та боротьба за права. Основна суть суперечок полягає у конкуренції за користування культовими спорудами, особливо видно це у Рівненській, Тернопільській та Львівській областях. Така ситуація негативно впливає на культурний та духовний імідж країни та відлякує як іноземне духовенство, так і паломників.

Крім того, в Україні триває війна, що є максимально негативним фактором для розвитку міжнародного туризму у регіоні. Це впливає на всі види міжнародного туризму, включаючи релігійні та паломницькі поїздки та послуги. Країна не може гарантувати безпеку як іноземним туристам, так і своїм громадянам, що приймають іноземних гостей. Тому державні органи на всіх рівнях повинні приділити особливу увагу забезпеченню безпеки, включаючи впровадження ряду заходів для гарантування свободи пересування релігійних туристів і паломників.

3.2 Вплив релігійних місць на культурний і соціально-економічний прогрес країни.

Релігійні споруди в Україні відіграють ключову роль у культурному розвитку країни, бо їх значення не обмежується лише богослужінням. Вони насичені культурною спадщиною, мистецтвом та історичними значеннями.

Ці архітектурні перлини різних стилів і епох мають величезне художнє значення, оздоблені мозаїками, фресками, та різьбленням по дереву і каменю, які розкривають багатство та різноманіття культури України. Вони є невід'ємною частиною історичної спадщини, свідками минулих епох, що зберігають у собі цінні історичні події та традиції. Релігійні споруди привертають увагу як внутрішніх, так і зарубіжних відвідувачів, стаючи місцями для культурних заходів, фестивалів, виставок та соціального об'єднання.

Вони стимулюють розвиток туризму та інфраструктури, сприяючи створенню нових робочих місць та покращенню сервісу у місцях, де вони розташовані. Також, відвідувачі релігійних місць сприяють місцевій економіці через споживання послуг готелів, ресторанів, магазинів та транспорту.

Релігійні об'єкти та організації відіграють ключову роль у благодійній діяльності та соціальній підтримці, надаючи допомогу малозабезпеченим групам, бездомним, хворим та іншим уразливим категоріям. Це сприяє зміцненню соціальної стабільності, підвищенню рівня громадського довіри та розвитку взаємодії між різними соціальними групами.

Вони є також центрами духовного розвитку та формування моральних цінностей українського суспільства, сприяючи зміцненню моральних принципів, етичних норм та підтримці духовності. Релігійні організації проводять релігійно-просвітницьку та культурну діяльність, організовують лекції, семінари, конференції та інші заходи, спрямовані на підвищення культурного та морального розвитку суспільства [14].

Дані об'єкти також сприяють залученню інвестицій і можуть стати привабливими об'єктами для інвесторів, що сприятиме їх реставрації, розширенню та розвитку. Це може призвести до інвестицій у будівництво, реставрацію та розвиток супутньої інфраструктури, що сприятиме економічному зростанню та створенню нових робочих місць.

Релігійні об'єкти в Україні є ключовими для збереження та розвитку культурної та соціально-економічної спадщини, приваблення туристів та популяризації національної культури. Їх збереження та розвиток визначається як важлива мета для культурної та соціально-економічної політики України.

Також, використовуючи економічні механізми, релігійні організації впливають на політичні рішення держави, сприяючи формуванню певних економічних стратегій. Однак, дослідження впливу релігії на економіку відзначається різними результатами у різних регіонах, що вимагає великої уваги та ретельного аналізу.

Кожне релігійне вчення містить у собі елементи, які визначають економічні аспекти життя. Вони встановлюють норми, поради, заборони та компромісні рішення, а також тлумачать економічні ситуації, умови господарської діяльності. Фактично, релігійні вчення створюють систему, яка регулює економічне життя. У священних книгах містяться вказівки щодо форм і методів цього регулювання, яке впливає на виробництво та розподіл багатства. Також в цих книгах встановлені норми, що визначають власність, ціноутворення, обмін, торгівлю та якість продукції.

Аналіз релігійних установ як суб'єктів господарської діяльності та використання їхнього економічного потенціалу є важливим. Також важливо вивчити, як різні релігійні течії впливають на економіку в різних історичних та національних умовах. Науковий інтерес представляє також визначення меж втручання релігії та церкви в економіку держави, які залежать від домінування певної релігії у країні та історичного контексту.

На практичному рівні важливо вивчити релігійні мотивації трудової діяльності та створення виробництв. А також проаналізувати взаємодію

світської та церковної влади у вирішенні соціально-економічних питань. Теоретичний аспект аналізу включає вивчення священних книг, тлумачень та економічних учень, які містяться у них. Всі ці аспекти вказують на значення взаємозв'язку між економікою та релігією в суспільстві.

3.3 Релігійна спадщина України в умовах війни.

Можна відзначити, що воєнний конфлікт завжди підсилює релігійні переживання, одночасно примушуючи людей розмірковувати про причини такої війни та про допустимість таких страждань у Божому світі. У сучасному контексті ми спостерігаємо аналогічне обговорення богослов'я після подій у Бучі та Ірпені. Останнім часом зростає увага до занепаду релігійної практики в розвинених країнах, таких як Європа та Північна Америка, і одночасно до важливості релігії як складової ідентичності, інструменту досягнення зовнішньополітичних мети, а також фактора в міжнародних відносинах і глобальній політиці (Додаток В) [14].

У період війни релігія набуває особливого значення, стаючи джерелом підтримки важкого життя в умовах конфлікту та допомагаючи подолати тяжкості повсякденного життя. Вона активно присутня у суспільному просторі і займає важливе місце в серцях людей, значно більше, ніж у мирний період.

Коли йдеться про вплив релігії на хід російсько-української війни, зазвичай звертають увагу на роль релігійних установ, їхній спротив використанню ворогом релігії для своїх цілей та протистояння спробам агресора маніпулювати релігійними переконаннями. Проте релігійний вплив у цьому конфлікті є надзвичайно широким і глибоким, що важко виміряти за допомогою стандартних структурних підходів.

Останнє дослідження свідчить, що люди все частіше звертаються до церков за психологічною підтримкою, щоб знайти силу виконувати свою місію. Сотні та тисячі духовних лідерів, використовуючи мову Святого Письма, виявляють справжню прихильність до свого народу та землі [12].

Ми можемо облічити тони гуманітарної допомоги, яку вони доставили у різні куточки країни, кількість евакуйованих, яких вони підтримали та допомогли відновитися. Але неможливо виміряти кількість душ, які знайшли опору та виходять з безодні відчаю під впливом лише слова та присутності духовних наставників. Важливість ролі священників у цьому конфлікті не може бути недооцінена. Вони часто стояли поруч з вояками там, де ніхто інший не міг надати допомогу.

Церкви, релігійні громади, священники і церковні лідери відіграли важливу роль у наданні допомоги під час конфлікту, але деякі з них не могли забезпечити це. У ході публічних обговорень був представлений проект «Релігії у вогні». Цей проект розпочали у березні 2022 року громадська організація «Академічна група релігієзнавчих досліджень» за сприяння громадських та державних структур, включаючи Державний департамент з питань національної політики та свободи совісті України.

Протягом періоду з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року, під час широкомасштабної російської окупації України, було зруйновано щонайменше 415 культових споруд. Серед них - церкви, костели, каплиці, придорожні хрести, царські палати, синагоги, мечеті, хазари, пам'ятники і релігійні навчальні заклади.

Понад 100 культових споруд отримали повністю руйнування або серйозні пошкодження і більше не можуть бути використані для релігійних служб. Мінімум 101 культова споруда зазнала середніх пошкоджень і може бути відновлена для богослужінь лише після ремонту. Крім того, щонайменше 13 культових споруд (пам'ятки регіонального значення) і п'ять пам'яток (пам'ятки національного значення) були пошкоджені в результаті конфлікту [19].

Церковні установи, релігійні громади, священики і керівники церков відіграли ключову роль у наданні допомоги, але деякі з них не змогли цього зробити. Під час публічної дискусії був представлений проект «Релігії у вогні». Дослідження воєнних злочинів росії проти релігійних громад в Україні було розпочато у березні 2022 року громадською організацією «Академічна група релігієзнавчих досліджень», за підтримки громадських організацій та державних установ, включаючи Державний департамент з питань національної політики та свободи совісті України.

Протягом періоду з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року, під час широкомасштабної російської окупації України, було зруйновано щонайменше 415 культових споруд, включаючи церкви, костели, каплиці, придорожні хрести, царські палати, синагоги, мечеті, хазари, пам'ятники, а також релігійні навчальні заклади.

Понад 100 культових споруд отримали повне знищення або серйозні пошкодження і більше не можуть використовуватися для релігійних відправ. Мінімум 101 культова споруда зазнала середніх пошкоджень і може бути відновлена для богослужінь лише після ремонту. Крім того, щонайменше 13 культових споруд (пам'ятки регіонального значення) і п'ять пам'яток (пам'ятки національного значення) були пошкоджені в результаті конфлікту.

Багато культових споруд розташовані на окупованих або прифронтових територіях, тому остаточні цифри можуть бути надані лише після повної деокупації та розмінування української території. Більшість культових споруд було пошкоджено або зруйновано на територіях, де відбувалися або продовжують відбуватися активні бойові дії. Наприклад, у Донецькій та Луганській областях, де тривають запеклі бої та обстріли, було пошкоджено або зруйновано понад 150 культових споруд. Близько половини культових споруд, які постраждали від обстрілів, належали Українській Православній Церкві (Московського патріархату). Незважаючи на це, керівництво Російської Православної Церкви не висловило співчуття чи засудження агресивної війни.

З моменту початку бомбардувань українських міст, багато культових споруд стали притулком для громадян як бомбосховища, центри розподілу гуманітарної допомоги та притулки для переміщених осіб. Незважаючи на спроби їх захисту, ці споруди, як і інші цивільні об'єкти, стали жертвами обстрілів. Російські війська обстрілювали храми православних церков та інші релігійні споруди в Україні, використовуючи це як прикриття для своїх імперських амбіцій під приводом захисту православних храмів.

Національна Комісія України з питань Світової спадщини ЮНЕСКО повідомила, що внаслідок обстрілів в Україні постраждали об'єкти спадщини у восьми регіонах країни - від об'єктів раннього середньовіччя до тих, що вважаються пам'ятками ранньої радянської архітектури. Директор з питань Світової спадщини ЮНЕСКО Лазар Елунду Ассомо зазначив, що кількість постраждалих культурних об'єктів може зрости через подальше згострення бойових дій в країні, а також через збільшення доступу до об'єктів спадщини у регіонах, де обстріли припинились [13].

Напади на будівлі культурної спадщини, які перебувають під захистом ЮНЕСКО "Блакитний щит", становлять порушення міжнародного права та можуть бути вважатися військовим злочином. Великобританія в ЮНЕСКО заявила, що останні підтвержені дані щодо пошкоджених об'єктів включають 44 релігійні будівлі, 6 музеїв, 25 історичних будівель, 3 театри, 11 пам'ятників та 1 бібліотеку.

Відновлення релігійних об'єктів після війни є критично важливим для відновлення культурної спадщини, підтримки духовного життя та допомоги місцевому населенню. Це вимагає спільних зусиль уряду, громадських організацій, експертів та громади, а також значних фінансових ресурсів. Експерти з архітектури, історії та релігійних практик можуть надати цінну допомогу при відновленні об'єктів, а залучення місцевих громад може забезпечити активну підтримку та участь в процесі відновлення.

Висновки до розділу 3

Війна в Україні має серйозний вплив на культурну спадщину та релігійні об'єкти країни. Обстріли та бомбардування призвели до значного пошкодження та знищення цінних культурних пам'яток, що є не лише злочином проти культури, але й порушенням міжнародного права. Відновлення цих об'єктів є важливим завданням для збереження культурної спадщини та підтримки місцевого населення. Для цього потрібно спільне зусилля уряду, громадських організацій та міжнародної спільноти, а також значні фінансові ресурси та спеціалізовані знання та навички

ВИСНОВКИ

У цій дипломній роботі проведено аналіз релігійних місць як ключового чинника розвитку туризму можна зробити кілька вагомих висновків. По-перше, релігійні об'єкти мають великий потенціал як туристичні маршрути завдяки своїй історичній, культурній та духовній значимості, привертаючи увагу не лише віруючих, а й широкого кола туристів, які цікавляться духовними і культурними аспектами. По-друге, релігійний туризм сприяє збереженню історичних пам'яток, розвитку місцевих громад та зміцненню міжнародного взаєморозуміння та співпраці. По-третє, важливо наголосити на необхідності належної організації та управління релігійними місцями з метою збереження їх історичної цінності, забезпечення безпеки відвідувачів та раціонального розвитку туристичної інфраструктури.

Україна, збагачена релігійною спадщиною та культурою, має великий потенціал для розвитку релігійного туризму. Різноманітні сакральні об'єкти, паломницькі маршрути та традиції привертають як вітчизняних, так і зарубіжних паломників. Залучення інвестицій у реставрацію та розвиток інфраструктури, а також ефективне маркетингове планування можуть сприяти збільшенню потоку туристів та підвищенню економічного розвитку регіонів.

Україна, зі своєю розмаїтою культурною спадщиною та сакральними об'єктами, привертає паломників і туристів з усього світу. Хасидські місця в

Криму, історичні міста обласного та районного рівня, а також потенційні маршрути, пов'язані з історією та культурою, створюють унікальний туристичний продукт. Зростаючий інтерес іноземних туристів до України свідчить про важливість вивчення та збереження цінностей культурної та духовної спадщини країни. Релігійний туризм, який сприяє взаєморозумінню та співпраці між різними культурами, може стати одним із ключових чинників підтримки інтеграції та розвитку України як в міжнародному, так і в місцевому контекстах.

Війна в Україні має серйозний вплив на культурну спадщину та релігійні об'єкти країни. Обстріли та бомбардування призвели до значного пошкодження та знищення цінних культурних пам'яток, що є не лише злочином проти культури, але й порушенням міжнародного права. Відновлення цих об'єктів є важливим завданням для збереження культурної спадщини та підтримки місцевого населення. Для цього потрібно спільне зусилля уряду, громадських організацій та міжнародної спільноти, а також значні фінансові ресурси та спеціалізовані знання та навички.

Україна має великий потенціал для розвитку релігійного туризму, завдяки своїй багатій історії, культурному різноманіттю та численним сакральним об'єктам. Перспективи розвитку цього сектору в Україні надзвичайно обіцяючі, оскільки він сприятиме як національному, так і міжнародному міжкультурному діалогу, сприяючи взаєморозумінню та толерантності. Зростання інтересу до духовних місць України серед туристів з різних країн світу вказує на потребу подальшого розвитку і просування цього напрямку туризму. За належної підтримки держави, релігійних установ та туристичних операторів Україна може стати провідним світовим центром релігійного туризму, що принесе значний економічний та культурний внесок у розвиток країни.

Роль внутрішніх релігійних мандрівників у туристичному потоці в Україні важко оцінити напряму, але припущення, що вони становлять від 8,5% до 20% загального обсягу туристичних подорожей, відкриває широкі перспективи для

розвитку релігійного туризму. Культурне різноманіття та духовна цінність релігійних місць впливають на туристичну діяльність та культурний розвиток. Такий туристичний досвід сприяє соціокультурним трансформаціям і має велике соціальне значення, сприяючи зближенню суспільства та поглибленню розуміння його культурних цінностей.

Сучасний туризм в Україні, зокрема релігійний, ще не досяг відповідного розвитку, адже відсутність чіткого визначення та об'єднання інформації про маршрути та святі місця у вигляді веб-сайту обмежує доступ до актуальної і вичерпної інформації для туристів. Створення такого онлайн-ресурсу сприятиме моніторингу та аналізу туристичного ринку, допоможе підвищити привабливість українських маршрутів та забезпечить їх відповідність міжнародним стандартам, особливо у контексті зростаючого інтересу до релігійного туризму.

Зростаючий інтерес до релігійного туризму в Україні вимагає ефективного використання цієї можливості, яка залишається недостатньо використаною. Незважаючи на значний потенціал, Україна ще не зуміла повністю й ефективно використати його, що пояснюється низкою факторів, включаючи недостатню розвиненість інфраструктури, відсутність належної інформації про ресурси та маршрути, а також недолік співпраці між туристичними агенціями та релігійними організаціями. Однак при підтримці державних інституцій можливо спільно відроджувати, зберігати та розвивати духовно-культурні об'єкти та історичні будівлі, що стане частиною стратегічної туристичної політики країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сайчук В.С. Методичні аспекти суспільно-географічного дослідження релігійного туризму. Економічна та соціальна географія. 2014. Вип.2(70). С.59-65.
2. Борисюк О.А. Туристичний маркетинг як інструмент дослідження регіонального туристичного ринку. О. А. Борисюк. Географія та туризм: зб. наук. праць. К. Альтер-прес, 2015. Вип. 33. С.29-37.
3. Луговський О. Збереження культурно-історичної спадщини: сучасні виклики. Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження (з міжнародною участю): матеріали V Всеукраїнської науковопрактичної конференції, Черкаси, ЧДТУ, 20 – 21 жовтня 2022 р.
4. Топорницька М. Я. Територіальна організація та перспективи розвитку етно фестивального туризму в Україні / М. Я. Топорницька Географія та туризм : наук. зб. відп. ред. Я.Б.Олійник. К.: Альтерпрес, 2012. ст. 123.
5. Ковальчук А. С. Географія релігійного туризму в Україні/ А. С. Ковальчук, М. С. Рутинський, А. М. Манько, Т. Б. Завадовський, Д. А. Каднічанський. Львів:ТзОВ “Друк Захід”, 2016. с.454.
6. Релігійний туризм: термінологічний словник-довідник автор упорядник. Божук. Львів: Український бестселер, 2010. с.252

7. Городиський Ю. Я. Класифікація християнської релігії (для потреб суспільно-географічних досліджень). Ю. Я. Городинський. Географія та туризм, 2016. с. 168–176.
8. Ковальчук А. С. Формування понятійно-термінологічного апарату релігійного туризму і релігії А.С. Ковальчук. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини, 2012. Вип. 29. Ч. 2. с. 86–92
9. Лубський В. Релігієзнавство / В. Лубський. – Київ: Вілбор, 1997. с.380
10. Борисюк О.А. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу Борисюк О.А., Дудник І.М., Беркова О.П. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. 2019. Вип. 4 (74).с. 23- 31.
11. Borisyuk O. Marketing in the study of regional tourist markets O.Berkova O. Borisyuk Вісник Одеського національного університету. Економіка. О.:Видавничий дім «Гельветика». Т.28 Вип.2 (97).
12. Центр Розумкова URL: <https://razumkov.org.ua/> (дата звернення 10.05.2024).
13. ЮНВТО URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення 10.05.2024).
14. Релігійні лідери України під час зустрічі з Секретарем РНБ обговорили роль церков у воєнний час URL: <https://dessa.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2024).
15. Колодний А.М, П.Л.Яроцький. Історія релігії в Україні . Навч.посіб. Відп.ред.– К.Знання, 1999. с. 735
16. Кузик, С.П. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід монографія С. П. Кузик – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. с. 254
17. Релігійний туризм України URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/2017_Bordun-miloserdia.pdf (дата звернення 10.05.2024).

18. Поняття, функції та завдання релігійного туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bozhuk4.htm (дата звернення 10.05.2024).

19. Релігійний туризм URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kudinova5.htm (дата звернення 11.05.2024).

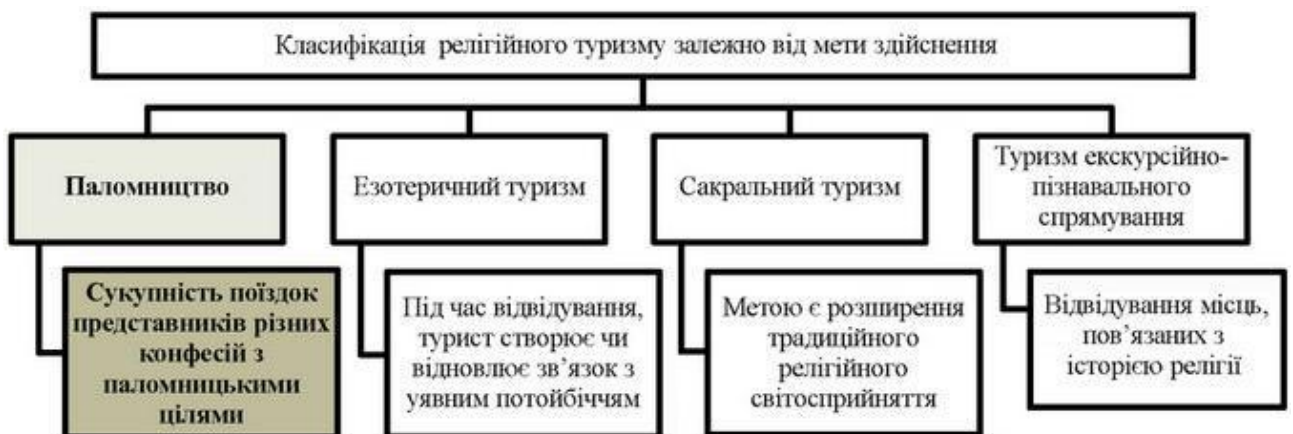
20. Поняття та особливості розвитку релігійного туризму URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/35-shosta-mizhnarodna-praktichn-o-piznavalna-internet-konferentsiya/70-ponyattya-ta-osoblivosti-rozvitku-religijnogo-turizmu> (дата звернення 11.05.2024).

21. Релігійний туризм: український вимір URL: https://risu.ua/religiyniy-turizm-ukrajinskiy-vimir_n34542 (дата звернення 12.05.2024)

ДОДАТКИ

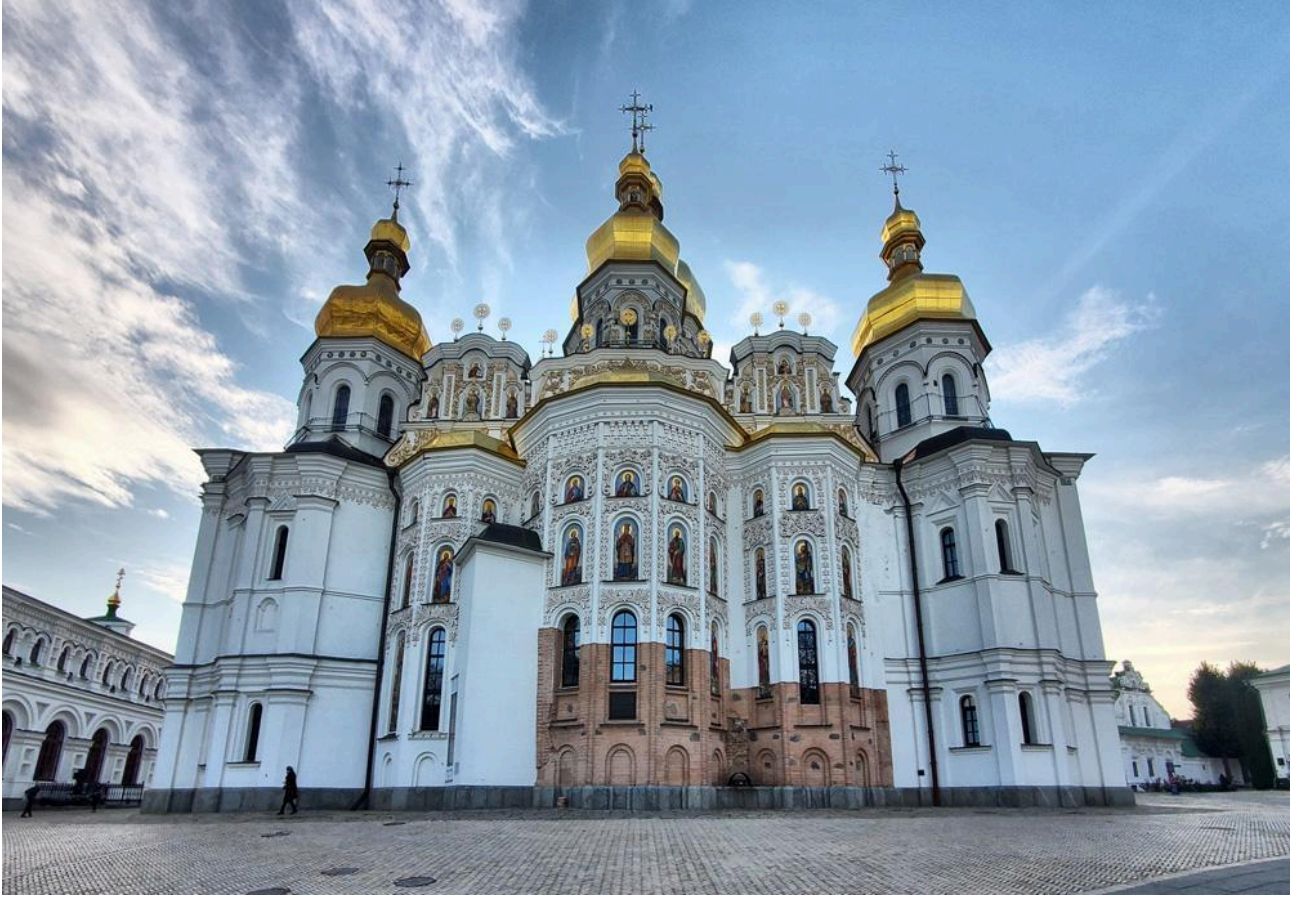
Додаток А

Класифікація туризму залежно від мети здійснення

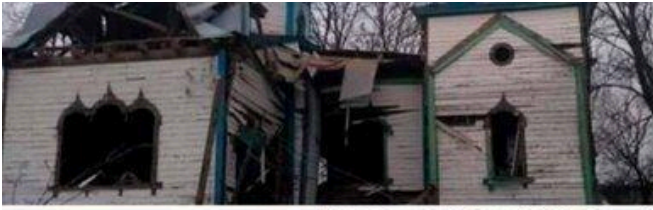
Додаток Б

Києво-Печерська Лавра

Додаток В

Релігійні об'єкти які потерпіли від війни

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

«Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні»

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

студента спеціальності 242 «Туризм і рекреація

Лисова Аміна Віталівна

(ПП студента)

Рецензент: Передерко Віталій Петрович, к.і.н, начальник відділу
туризму Управління міжнародного співробітництва, євроінтеграції,
туризму та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації

(науковий ступінь, вчене звання, посада, ПП рецензента)

Зміст кваліфікаційної роботи послідовний та логічний з аргументованими фактами. Важливим аспектом у кваліфікаційній роботі є надані пропозиції щодо ефективних шляхів розвитку релігійних місць в Україні. Адже для розвитку релігійного туризму перш за все необхідно дослідити релігійні об'єкти які є в Україні, та зокрема в територіальних громадах.

Однак, вважаю що тема не розкрита повністю, адже в дослідженні є багато теоретичного матеріалу. Немає наведених прикладів релігійних місць, які можна розвивати для ефективного використання. Також немає проаналізованих релігійних місць Івано-Франківській області, оскільки саме тут є розташовані видатні святині області та всієї України. Загалом кваліфікаційна робота студентки Аміни Віталіївни заслуговує оцінки «задовільно»

начальник відділу туризму
Управління міжнародного співробітництва,
євроінтеграції, туризму та інвестицій
Івано-Франківської ОДА

Віталій ПЕРЕДЕРКО

«04» червня 2024 р.

Відгук

на кваліфікаційну роботу

«Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні»

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

студента спеціальності 242 «Туризм і рекреація»

Лисова Аміна Віталіївна

(ПП студента)

Об'єктом дослідження є релігійний туризм в Україні. Предметом – перспектива розвитку релігійного туризму в Україні. Для досягнення цілі студенткою було розглянуто класифікацію релігійного туризму, види релігійного туризму в Україні, досліджено історичний фактор у розвитку релігійного туризму, проаналізовано розвиток релігійного туризму в Україні. Теоретико-методологічна основа дослідження базується на напрацюваннях вчених по даному питанню, проте не описано сучасний стан розвитку релігійного туризму в Україні. Попри те, що на Прикарпатті багато релігійних місць, що можуть стати об'єктами релігійного туризму, студенткою не було їх виокремлено та проаналізовано. Аналіз поставлених завдань не достатній.

Матеріали роботи викладені у науковому стилі, доступною мовою, однак в дослідженні є багато загальної, теоретичної інформації. Оформлення кваліфікаційної роботи частково відповідає вимогам, що поставлені перед кваліфікаційною роботою. Важливим в дослідженні є вивчення вже існуючих джерел інформації та їх опрацювання, що студентці далось важко та не в повній мірі, список використаних джерел складається з 20 позицій, що є недостатнім для того, щоб в повній мірі проаналізувати дану проблематику. Календарний план виконання роботи виконано вчасно. В підсумку кваліфікаційна робота студента Аміни Віталіївни допущена до захисту.

Студент

Науковий керівник

«03» червня 2024 р.

Аміна ЛИСОВА

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

метадані

Заголовок

Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні

Автор

Науковий керівник / Експерт

Лисова А.**Христина Терлецька**

підрозділ

King Danylo University

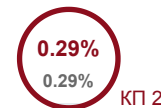
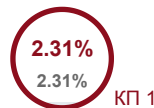
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		22
Білі знаки		1
Парафрази (SmartMarks)		17

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

9682

Кількість слів

75713

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	Колір тексту
1	https://uchika.in.ua/z-v-i-t-z-pereddiplomnoyi-praktiki.html	28	0.29 %
2	http://geography.pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%A2-46-%D0%92%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf	21	0.22 %
3	РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD 5/16/2023 Lutsk Pedagogical College, Volyn Regional Council (Кафедра природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій)	17	0.18 %

4	https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2021-05/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BE%D1%97%20%28%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%29_4%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_242_%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC.pdf	17	0.18 %
5	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9241/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf	14	0.14 %
6	Стан та перспективи розвитку релігійного туризму в Україні 5/22/2023 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	14	0.14 %
7	https://ua-referat.com/uploaded/dityachi-strahi-u-normi/index1.html	12	0.12 %
8	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11529/1/Lytvyn.pdf	11	0.11 %
9	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/industriya_turizmu_ta_gostinnosti_74129.pdf	11	0.11 %
10	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11529/1/Lytvyn.pdf	11	0.11 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (0.49 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Стан та перспективи розвитку релігійного туризму в Україні 5/22/2023 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	19 (2) 0.20 %
2	РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD 5/16/2023 Lutsk Pedagogical College, Volyn Regional Council (Кафедра природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій)	17 (1) 0.18 %
3	Язикова УТ-41.docx 5/25/2023 V. N. Karazin Kharkiv National University (KGNU) (Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу - кафедра туристичного бізнесу та країнознавства)	11 (1) 0.11 %

з Інтернету (1.83 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/industriya_turizmu_ta_gostinnosti_74129.pdf	37 (4) 0.38 %

2	http://geography.pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%A2-46-%D0%92%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf	29 (2)	0.30 %
3	https://uchika.in.ua/z-v-i-t-z-pereddiplomnoyi-praktiki.html	28 (1)	0.29 %
4	https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2021-05/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BE%D1%97%20%28%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%29_4%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_242_%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC.pdf	25 (2)	0.26 %
5	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11529/1/Lytvyn.pdf	22 (2)	0.23 %
6	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9241/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf	14 (1)	0.14 %
7	https://ua-referat.com/uploaded/dityachi-strahi-u-normi/index1.html	12 (1)	0.12 %
8	https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/SYLABUS-Relihiyny-turyzm2021.pdf	10 (1)	0.10 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему «Перспективи розвитку релігійного туризму в Україні»

за освітньо-професійною програмою
«Економіка та організація туристичної діяльності»
спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа

Студентки 4 курсу, групи Тз-20
Лисова (Моклякова) Аміна Віталіївна (прізвище, ім'я, по батькові)
Керівник Терлецька Х.М ст. викладач
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала
Кількість балів оцінка: ЕСТ: S

Члени комісії (підпис) (прізвище та ініціали) (підпис) (прізвище та ініціали) (підпис) (прізвище та ініціали) (підпис) (прізвище та ініціали) (підпис) (прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ - 2024

ЗМІСТ